

Continue Morbiditeits Registratie Peilstations Nederland 1986

A.I.M. BARTELD'S

In 1986 registreerden 60 huisartsen in 45 peilstations wekelijks de frequentie van een aantal ziekten, gebeurtenissen en verrichtingen in hun praktijken. In deze bijdrage wordt gerapporteerd over de rubrieken waarvan de registratie in 1986 eindigde: *ulcus pepticum*, eerste consulten wegens een beet van een huisdier en *otitis media acuta*. Verder nog een kort bericht over aanvragen voor euthanasie. De overige rubrieken zullen worden besproken in het verslag over 1987.

Bartelds AIM. Continue Morbiditeits Registratie Peilstations Nederland 1986. Huisarts Wet 1989; 32(10): 392-4.

A.I.M. Bartelds, huisarts, projectleider Continue Morbiditeits Registratie Peilstations Nederland, NIVEL, Postbus 1568, 3500 BN Utrecht.

Ulcus pepticum

In 1985 was het *ulcus pepticum* een van de nieuwe rubrieken. Aanleiding tot het opnemen van dit onderwerp was de door *Hoogendoorn* beschreven verschuiving in het epidemiologische patroon van deze aandoeningen in de periode 1950-1981. Bij mannen bleek de landelijke sterfte en de opnamefrequentie wegens *ulcus ventriculi* en *ulcus duodeni* sterk gedaald; bij vrouwen was er daarentegen nauwelijks sprake van enige daling, terwijl zich in de onderscheiden leeftijdsgroepen tegengestelde tendenzen voordeden: bij jonge vrouwen een daling van de sterfte en de klinische morbiditeit, bij oudere vrouwen van een stijging.¹

De analyse van *Hoogendoorn* was gebaseerd op gegevens uit de sterftestatistiek en de ziekenhuisregistratie. De vraag rees of deze veranderingen zich ook hadden voorgedaan in de huisartspraktijk. Aangezien door de peilstationartsen het *ulcus pepticum* in 1975 ook al was geregistreerd, was een vergelijking met de gegevens uit dat jaar mogelijk, althans voor de zekere ulcera.

In de registratie is onderscheid gemaakt tussen een eerste *ulcus* en een recidief, en tussen een vermoed *ulcus* en een met zekerheid vastgesteld *ulcus* (door middel van een röntgendiagnostiek of gastroscopie, dan wel vastgesteld tijdens een operatie).

In 1986 lag het totaal aantal geregistreerde vermoede ulcera hoger dan in 1985: voor mannen 38

per 10.000, tegen 33 in 1985; voor vrouwen 24 per 10.000, tegen 19 in 1985.

Het aantal zekere ulcera was bij mannen 13 per 10.000, tegen 8 in 1985; voor vrouwen was het in beide jaren 7 per 10.000. De verschillen tussen mannen en vrouwen hebben dus vooral betrekking op vermoede ulcera (anamnestische criteria: langer dan één à twee weken maagklachten bestaande uit maagpijn, nachtelijke pijn, neiging tot recidief in de winter, reeds jaren (periodiek) maagklachten en een met één vinger aanwijsbaar pijnpunt).

In de westelijke provincies en in grote steden werden de meeste ulcera gemeld. Dit geldt zowel voor mannen als vrouwen, en voor vermoede en zekere ulcera. Bij uitsplitsingen naar subgroepen worden de cijfers minder betrouwbaar; de verschillen zijn echter wel vrij groot.

Tabel 1 geeft een duidelijke daling te zien ten opzichte van 1975. Die daling is het meest uitgesproken voor de mannen. Uitsplitsing naar provinciegroep en urbanisatiegraad geeft globaal hetzelfde beeld.

Het *ulcus pepticum* komt als zekere diagnose op betrekkelijk jonge leeftijd al voor (*figuur 1*), meer bij jongens dan bij meisjes. Er is op de leeftijd van 15-19 jaar zelfs al sprake van vastgestelde recidieven. Vanaf de leeftijd van 20 jaar neemt de frequentie toe. De hoogste frequentie komt in 1985 voor in de leeftijdsgroep van 55-64 jaar (60 per 10.000 inwoners). In 1986 is de frequentie het hoogst bij de 45-54-jarigen (74 per 10.000 inwoners).

We krijgen uit deze registratie de indruk, dat

Tabel 1 Door nader onderzoek vastgesteld *ulcus pepticum*, 1975, 1985 en 1986. Aantallen per 10.000 mannen c.q. vrouwen per provinciegroep, per urbanisatiegroep en voor heel Nederland.

	Provinciegroep				Urbanisatiegroep			Nederland
	A	B	C	D	1	2	3	
1975								
M	66	23	23	15	39	17	29	27
V	3	14	11	8	9	8	14	11
1985								
M	6	7	11	6	8	6	14	8
V	2	3	7	12	4	5	14	7
1986								
M	8	6	16	13	7	12	22	13
V	6	5	8	11	7	7	8	7

Provinciegroepen A: Groningen, Friesland en Drenthe; B: Overijssel, Gelderland en Flevoland; C: Utrecht, Noord- en Zuid-Holland; D: Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

Urbanisatiegroepen 1: Plattelandsgemeenten; 2: Verstedelijkte plattelandsgemeenten tezamen met gemeenten met een stedelijk karakter; 3: Gemeenten met 100.000 of meer inwoners.

huisartsen bij oudere patiënten met langdurige maagklachten meer behoefte hebben aan nadere diagnostiek dan bij jongere patiënten. Bij ouderen is de kans op anderssoortige pathologie ook vele malen groter, met name bij iemand die voor het eerst langdurige maagklachten heeft.

Vergelijking met 1975 laat zien dat toen in nagenoeg alle leeftijdsgroepen meer door nader onderzoek bevestigde ulcera voorkwamen (tabel 2). Bij de mannen is de daling zeer uitgesproken. Alleen de groep vrouwen in de leeftijd van 55-64 jaar laat nauwelijks een daling zien.

De door de peilstations gevonden verschuivingen stemmen grotendeels overeen met de bevindingen van Hoogendoorn. Onduidelijk is alleen of ook in de huisartspraktijken een stijging bij oudere vrouwen optreedt. Wel duidelijk is dat de top in de leeftijdsverdeling die in 1975 was te zien in de leeftijdsgroep 35-44 jaar, is verschoven naar oudere leeftijd.

Een verklaring voor deze veranderingen biedt de registratie door de peilstationartsen overigens niet.

Eerste consulten wegens beet huisdier

De relatie tussen mens en (huis)dier is niet vrij van problemen. Agressiviteit in deze relatie, waarbij het komt tot uitingen van geweld over en weer, is er daar een van. Het is beslist niet zeldzaam dat mens en dier elkaar daarbij verwonden.

In 1984 werd door de huisartsen van de Rotterdamse peilstations het aantal malen geregistreerd dat zij voor een huisdierenbeet werden geconsulteerd.² Extrapolatie van de Rotterdamse gegevens komt voor de Nederlandse bevolking uit op een aantal van ruim 40.000 personen die in 1984 wegens een huisdierenbeet de huisarts hebben geconsulteerd. In circa 90 procent van de gevallen ging het om hondebeten. Uit gegevens van de Stichting Consument en Veiligheid blijkt verder dat in 1984 ruim 16.000 personen in een ziekenhuis werden behandeld wegens een hondebeet; tussen de 6.000 en 7.000 mensen werden behandeld voor letsels door andere dieren.³

Twee vragen bleven echter bestaan: wat is de overlap in de cijfers uit de registratie in de huisartspraktijk en het ziekenhuis; en in hoeverre zijn de door de Rotterdamse huisartsen geregistreerde beten van huisdieren een goede weergave van het voorkomen ervan in de rest van Nederland?

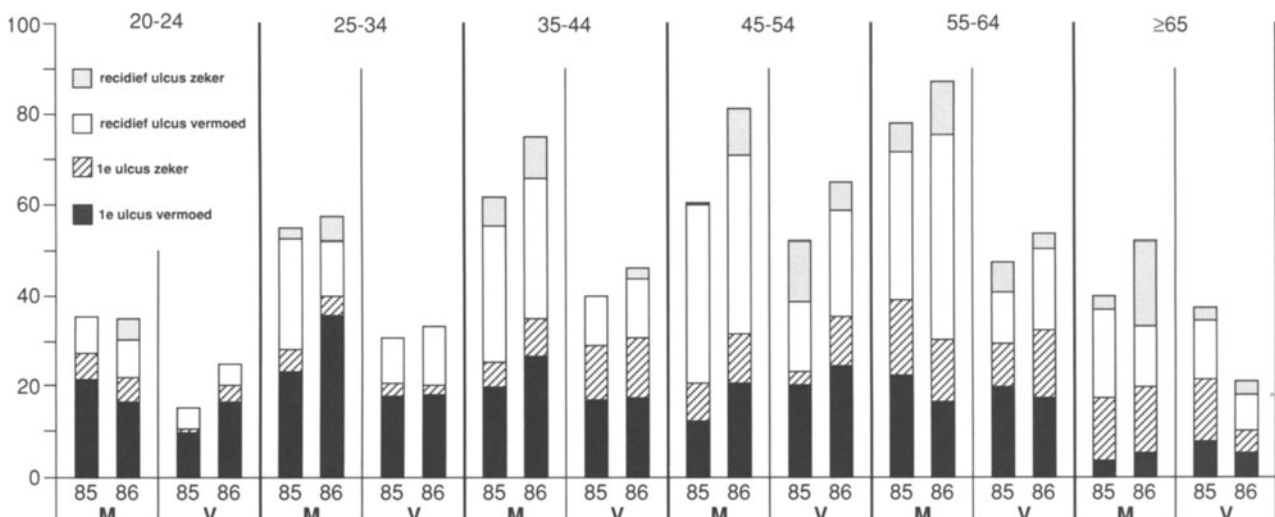
De peilstationartsen hebben nieuwe beten van huisdieren geregistreerd waarvoor de huisarts

Tabel 2 Door nader onderzoek vastgesteld *ulcus pepticum*. Aantallen per leeftijdsgroep per 10.000 mannen c.q. vrouwen voor 1975, 1985 en 1986.

	Leeftijd in jaren							
	10-14	15-19	20-24	25-34	35-44	45-54	55-64	≥ 65
Mannen								
1975	—	(1)	26	39	56	43	32	40
1985	—	(3)	(6)	(4)	5	9	17	13
1986	—	—	(5)	(5)	9	11	13	12
Vrouwen								
1975	—	(1)	7	12	19	17	13	17
1985	—	(2)	(1)	(3)	11	(3)	10	13
1986	—	—	(3)	(2)	10	11	15	5

Frequenties die gebaseerd zijn op minder dan vijf meldingen, zijn tussen haakjes geplaatst.

Figuur 1 Eerste *ulcus pepticum* (vermoed en bevestigd) en recidief *ulcus pepticum* (vermoed en bevestigd), 1985 en 1986. Aantallen per 10.000 mannen c.q. vrouwen.

werd geconsulteerd. Onderscheid is gemaakt tussen hondebeten en beten van overige huisdieren. 'Insectebeten' zijn niet geregistreerd; dit soort 'beten' veroorzaken een andersoortige problematiek dan beten door zoogdieren.

Jongens en mannen worden meer dan meisjes en vrouwen gebeten door huisdieren (tabel 3). Wordt onderscheid gemaakt tussen hondebeten en beten door overige huisdieren, dan is het beeld tegengesteld: bij beten door overige huisdieren zijn meer vrouwen dan mannen het slachtoffer.

Het probleem van beten van huisdieren blijkt meer voor te komen in de oostelijke provincies en op het platteland. Extrapolatie van deze gegevens voor Nederland komt dan ook op een hoger aantal uit dan extrapolatie van de Rotterdamse uitkomsten (respectievelijk 45.000 en 40.000). Er is sprake van een seizoeninvloed: in het voorjaar en in de zomer worden meer meldingen gedaan dan in het najaar en de winter.

Enkele aanvullende vragen bij de registratie betroffen de ernst van de verwondingen (het aantal beten) de bekendheid met het dier (enig huisdier of niet), de risico's van bepaalde beroepsuitoefening (tijdens werk gebeten) en een eventuele verwijzing naar een ziekenhuis.

De laatste vraag leerde dat nog geen 9 procent van de patiënten verwezen werd voor nadere behandeling; de overlap tussen de registraties in de huisartspraktijk en de EHBO afdeling van het ziekenhuis lijkt dus niet groot. Slechts 5 procent van de slachtoffers werd gebeten tijdens de be-

roepsuitoefening (de spreekwoordelijke postbode of krantenjongen). Bijna 40 procent van de slachtoffers werd door de eigen hond gebeten en bij een kwart van de consulten was er meer dan één verwonding.

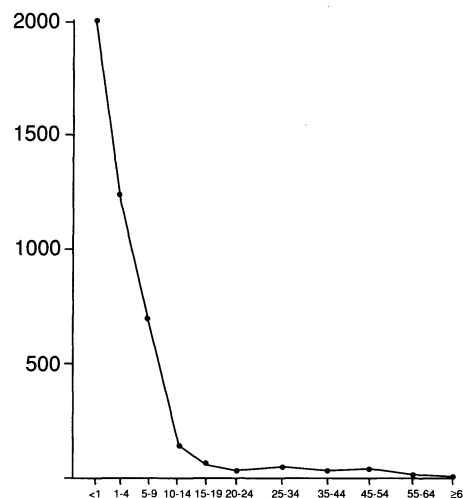
In 1987 is de registratie van de hondebeten herhaald. De registratie van de beten door andere huisdieren is toen gestopt.

Otitis media acuta

Vooral door de inspanningen van vertegenwoordigers van het Ambulatory Sentinel Practices Network (ASPN) uit de Verenigde Staten is in 1985 een begin gemaakt met het opbouwen van een internationale samenwerking van landelijke peilstationnetwerken. In 1987 werd door de aan het International Primary Care Network deelnemende landen een eerste gemeenschappelijk project uitgevoerd: de *International otitis media study*. Deelnemende landen waren Australië, België, Canada, het Verenigd Koninkrijk, Israël, Nederland, Nieuw Zeeland, Zwitserland en de Verenigde Staten. Het onderzoek vond plaats onder leiding van Prof. J. Froom en Dr. L. Culpepper.

In Nederland is gedurende het gehele jaar 1986 door de peilstationartsen het aantal nieuwe episoden van acute middenoorontsteking geregistreerd. Het voorkomen ervan naar leeftijdsgroep is weergegeven in figuur 2, die laat zien dat het een aandoening is waaraan vooral kinderen lijden. Boven de leeftijd van 10 jaar komt de aandoening echter ook regelmatig voor.

Figuur 2 Aantal door de huisarts vastgestelde acute middenoorontstekingen naar leeftijdsgroep, per 10.000 inwoners, 1986.

Verzoeken om toepassing van euthanasie

In 1986 lag het aantal verzoeken om toepassing van euthanasie lager dan in 1984 en 1985. De daling van het aantal verzoeken trad eigenlijk alleen op in de westelijke provincies. In 1984 en 1985 werd daar 25 maal een verzoek gemeld, in 1986 gebeurde dat slechts 16 maal. Het landelijke aantal verzoeken daalde van 40 in 1984 en 39 in 1985 naar 28 in 1986.

Ook in het Huisartsenregistratiesysteem van Den Haag is navraag gedaan naar dit onderwerp.⁴ Er blijkt een opvallende overeenkomst te bestaan tussen de uitkomsten van de Haagse registratie en de resultaten van de landelijke peilstations van 1984 en 1985. Bij 100 Haagse huisartsen kan volgens de registratie in 1985 in één jaar 68 keer een verzoek om euthanasie worden verwacht. Bij 100 peilstationartsen verspreid over Nederland zou dit aantal volgens de gegevens van 1984 en 1985 rond de 66 verzoeken liggen en voor het jaar 1986 op 47 verzoeken.

Tabel 3 Eerste consulten bij de huisarts wegens een beet van een huisdier. Aantallen per 10.000 mannen c.q. vrouwen per provinciegroep, per urbanisatiegroep en voor heel Nederland.

	Provinciegroep				Urbanisatiegroep			Nederland
	A	B	C	D	1	2	3	
Hondebeten								
M	29	42	26	35	39	31	25	31
V	28	24	22	18	29	22	17	22
M + V	28	33	24	26	34	27	21	26
Overige beten								
M	4	1	3	5	2	3	4	3
V	7	10	5	4	8	6	3	6
M + V	5	5	4	4	5	5	4	4
Totaal								
M	33	43	29	40	41	34	29	34
V	35	34	27	22	37	28	20	28
M + V	33	38	28	30	39	32	25	30

¹ Hoogendoorn D. Opmerkelijke verschuivingen in het epidemiologische patroon van het ulcus pepticum. Ned Tijdschr Geneesk 1984; 128: 484-91.

² Huisman J. Huisdieren in Rotterdam in 1984. Epidemiologisch Bulletin (Rotterdam) 1985; 19(1): 1-2.

³ Anoniem. Stichting Consument en Veiligheid. Jaaroverzicht 1984. Amsterdam, 1985.

⁴ Oliemans AP, Nijhuis HGJ. Euthanasie in de huisartspraktijk. Med Contact 1986; 41: 691.